

Zəngin tarixi köklərə malik Azərbaycan dili - ana dilimiz xalqımızın varlığını, kimliyini sübut edən amillərdəndir. Hər bir xalqın milli-mənəvi dəyərlərini yaşıdan, inkişaf etdirən, onu tanıdan, təbii ki, ana dilidir. Ana dili dövlət rəmzlərimiz olan bayraq, gerb, himn kimi müqəddəsdir. Dil hər bir millətin varlığını ifadə edən, maddi, mənəvi irləri qoruyan ve inkişaf etdirən vasitədir. Milli şüurun və milli kimliyimizin formallaşmasında rolü olan dilimiz zaman-zaman qorunub-saxlanılmış və bu günümüzə qədər gəlib çatmışdır.

Dilin saflığı, onun qorunması yolunda Azərbaycan xalqı illər uzunu mübarizə və mücadile aparır. Azərbaycan dili milli müstəqilliyyin, suverenliyin, istiqalılın, Azərbaycan ideologiyasının əsaslarından biri olduğundan, varlığımızı sübut edən bu məfhum müasir günümüze qədər təkmilləşərək, xalqa təqdim olunub. Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Hər bir millətin dili onun üçün çox əzizdir. Bizim üçün Azərbaycan dili, ana dilimiz həddindən artıq əzizdir. Çünkü çox iller ana dilimiz, Azərbaycan dili həyatımızda geniş yer ala bilməmişdir. Amma buna baxmayaraq, hər bir azərbaycanlı dilin qorunub saxlanmasında az da olsa, çox da olsa, xidmətləri ni göstərmişdir. Xüsusən, bizim yazıcılarımız, ədəbiyyatşunaslarımız, şairlərimiz o ağır dövrde Azərbaycan dilinin yaşamasında böyük xidmetlər göstərmişlər. Mən bu gün böyük iftخار hissi ilə deye bilərəm ki, Azərbaycan dili XX əsrde böyük inkişaf yolu keçmişdir. İndi baxın bizim dilimiz nə qədər zəngindir, nə qədər məlahətlidir, nə qədər şirindir və bütün fikirləri ifadə etməsi üçün nə qədər söz ehtiyatlarına malikdir. Biz Azərbaycanda Azərbaycan dilinin hakim olmasını, Azərbaycan dilinin getdikcə inkişaf etməsini təmin edəcəyik".

Dil xalqın tarixi, mədəniyyəti, bu günü və geleceyidir. Dil mədəniyyətdir, dil ünsiyyətdir. Dil xalqın varlığıdır. Dil xalqın tarixi, mədəniyyəti, bu günü və geleceyidir. Dilin saflığı, onun qorunması yolunda illər uzunu mübarizə və mücadile aparılır. Dünyada ən gözəl, ən məlahətli, ən şirin nemət dildir. Ən çətin zamanlarda belə dil qorunub. Gözəl bir ifadə var: nə qədər ki, əsərət altına alınmış xalq öz dilini dərindən bilir, o sənki öz zindanının açarını elində saxlayır... Demek, dili bilmək, onun saflığını qorumaq xalqın varlığını yaşatmaqdır. Dünya təcrübəsi göstərir ki, bir xalqın xalq olması üçün dilinin varlığı mütləqdir.

ANA DİLİMİZ TARİXİN MÜXTƏLİF DÖNƏMLƏRİNDE

Bəli, Azərbaycan xalqı xoşbəxt bir xalqdır ki, əsrlərə söykənən dilini qoruyub saxlaya bilməmişdir. Bu əsasda formalasdırılan milli-mənəvi dəyərlər sistemi zaman-zaman qorunub-saxlanılmış, bu günümüze qədər gəlib çatmışdır. Bildiyimiz ki, bizim ana dilimiz bu güne kimi, çox ziddiyətli yollar keçsə də, öz zənginliyini və saflığını qoruyub-

Xalqın milli kimliyi - Ana dili

Prezident İlham Əliyev: "Bu gün dünyada 50 milyondan çox insan üçün Azərbaycan dili ana dilidir"

saxlamışdır. Tarixin döneninə nəzər salsaq görərik ki, Azərbaycan dili əreb istilası dövründə iki əsr əsərət altında olmuş və bu baxımdan da, dilimizə əreb-fars mənşəli sözlər daxil olmuşdur. Əreb əlifbası dəyişdirildikdən sonra latin qrafikasına keçək də, bu, uzun sürməyən bir proses oldu. Bildiyimiz kimi, 1922-ci ilde Azərbaycan hökumətinin qərarı ile Yeni Əlifba Komitəsi yaradıldı. Bu Komitəyə Azərbaycan dili üçün latin qrafikali əlifba tərtib etmek tapşırığı verildi. Bu yeni əlifbaya keçilməsi yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən, latin qrafikali əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayıın tövsiyəsinə əsasən, 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən, Azərbaycanda kütləvi şəkildə latin qrafikali əlifba tətbiq edilmişdir.

Xüsusi olaraq vurgulayaq ki, 1969-cu ildən başlayaraq, Azərbaycan dili sahəsində aparılan islahatlar öz nəticəsini verməyə başladı. Belə ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev ana dilinin saflığının qorunması üçün mühüm addımlar atdı. Ölkəmizdə ana dilinin hərəkəfi inkişafı, işlek dili çəvrilməsi Ulu Önder Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşünülmüş siyasetinin neticəsidir. "Hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir azərbaycanlı öz ana dilini, Azərbaycan dilini və dövlət dilini mükəmməl bilməlidir", - deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev dil uğrunda mübarizədə qətiyyət və prinsipial mövqedən çıxış edirdi. Ümummillili Liderin qətiyyəti və məntiqi nəticəsində, Azərbaycan Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili olduğunu təsdiq edən madde daxil edildi. 1978-ci ilin IX çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Konstitusiyasının layihəsi və onun ümumxalq müzakirəsinin yekunlarına həsr

olmuş VII sessiyasında məruzə ilə çıxış edən Ulu Öndərin təklifi ilə 73-cü maddəni aşağıdakı redaksiyada vermək təklif olunmuşdur: "Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dilidir."

LATIN QRAFIKALI AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

Sovet imperiyasının buxovalarından xilas olan Azərbaycanda 1990-ci ildən yenidən latin qrafikali əlifbaya keçidle bağlı təşəbbüsler irəli sürülməyə başlanılmışdır. Azərbaycan Əlifba Komissiyasının tərtib etdiyi yeni əlifba 1992-ci ildə təsdiq edilmiş və tətbiq edilməyə başlanılmışdır.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının 1995-ci il noyabrın 12-də Referendum yolu ilə qəbul olunmuş Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit edildi. Hər hansı bir dilin dövlət dili statusu alması, şübhəsiz ki, hər bir dövlətin bir dövlət kimi formallaşması ilə, bilavasitə bağlıdır. Imperiya dövründə ana dilimizə qarşı edilmiş haqsızlıq aradan qaldırıldı, onun hüquqları qorundu və cəmiyyətdəki mövqeləri tam bərpa edildi. Müstəqiliyimizin qazanılmasından sonra yaranmış tarixi şərait xalqımızın dünya xalqlarının ümumi yazı sisteminə qoşulması üçün yeni perspektivlər açıldı və latin qrafikali Azərbaycan əlifbasının bərpasını zəruri etdi. Bu isə, müvafiq qanun qəbul olunması ilə neticələndi. 1 Avqust Azərbaycan Dili və Əlifbası Günü kimi qeyd olunması ilə bağlı 9 avqust 2001-ci ilde Ümummillili Lider Heydər Əliyev tərəfindən Ferman imzalandı. Ümummillili Lider Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncamlar əsasında Azərbaycan dilinin təkmilləşməsinə, onun inkişafına yol açıldı. Daha sonra Ulu Öndər

Heydər Əliyevin "Dövlət dilinin təbliği işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Sərəncamı da milli-mənəvi dəyərlərin qorunub-saxlanması istiqamətində həyata keçirdiyi məqsədönlü siyasetin əsasını təşkil edən amillərdəndir.

Ulu Öndərin böyük önem verdiyi dil siyaseti onun layiqli varisi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən de uğurla davam etdirilir.

AZƏRBAYCAN, VƏTƏN, TORPAQ SÖZLƏRİNİ İFADƏ ETDİYİMİZ DİL

Dövet başçısının yürütdüyü dil siyaseti Azərbaycan dilinin inkişafına öz töhfələrini verir. Dövlətimizin başçısının "Azərbaycan dilində latin qrafikası ile kütləvi nəşrənin həyata keçirilməsi haqqında", "Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında", "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsi" və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında", "Azərbaycan Respublikasının yeni tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında", "Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" sərəncamları, "Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Fərmanı və bu istiqamətdə görülən işlər dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahürüdür. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 27 dekabr tarixli Sərəncamına uyğun olaraq Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərləri kütləvi tirajla nəşr olunaraq ölkədəki bütün kitabxana şe-

bekəsine hədiyyə edilmişdir. Prezident İlham Əliyev tərəfindən bir-biri ardınca imzalanan sərəncamları Azərbaycan dilinin inkişafında öz sözünü deyib. Bu gün müstəqil bir ölkənin vətəndaşı olaraq, Ana dilimizi qorumaq borcumuzdur. Bu dil bizim ana laylamızın dilidir. Azərbaycanın dilidir. Milyonlarla insanımızın danişdiği dildir. Sevgimiz dildir ki, dilimizdən, qəbimizdən axıb gələn müqəddəs kəlamları - Azərbaycan, Vətən, Torpaq sözlərini bu dilə ifadə edirik. Hər bir Azərbaycan vətəndaşının borcudur ki, bu dili sevsin. Azərbaycan dili bu gün planetimizin 70-dək ölkəsində yaşayış-yaradan 50 milyondan artıq bir xalqın dili kimi formallaşdır. Prezident İlham Əliyevin biddirdiyi kimi, "Bu gün dünyada 50 milyondan çox insan üçün Azərbaycan dili ana dilidir"

Azərbaycan dili milli müstəqilliyyin, suverenliyin, istiqalılın, Azərbaycan ideologiyasının əsaslarından biri olduğundan, varlığımızı sübut edən bu məfhum müasir günü müzə qədər təkmilləşərək, xalqa təqdim olunub. Dilimiz xalqın keçdiyi bütün tarixi mərhələlərdə onunla birgə olmuş, onun təleyini yaşamış, üzləşdiyi problemlərle qarşılaşmışdır. O, xalqın en ağır günlərde bele onun milli mənliyini, xoşbəxt gələcəyə olan inamını qorubub-möhkömləndirmişdir. Ona görə də, xalqımıza ulu babalardan miras qalan bu, en qiymətli milli sərvəti hər bir Azərbaycan övladı göz bəbəyi kimi qorunmalı və daim qayığı ilə əhatə etməlidir.

Hər bir sahədə çalışan insan dilin qayda-qanunlarına əməl etməyə vətəndaş olaraq borcludur. Dilin qorunması, işlənməsi, yad ünsürlərdən mühafizəsi, danışq dilində sözlərin tələffüzü və digər məsələlər vacib hesab olunur. Dilin təmizliyi uğrunda mübarizə aparan və milli dilin inkişafına ömürlərini həsr edən simaların və şəxsiyyətlərin qarşısında məsuliyyətliyik. Bu gün çox təssəsүi hissi ilə qeyd etməliyik ki, dilimizə yad olan sözlər tez-tez rastlaşırıq. Milli mətbuatımızda da belədir. Jurnalıstan əsas materialı sözdür. Söz fikrin gerçəkliliyinin ifadəçisidir. Mətbuatda informasiya dil və söz vasitəsilə çatdırılır. Əlbətə ki, jurnalist peşəkarlığının əsas elementlərindən biri dildən istifadə ilə bağlıdır. Danışq dilində, informasiyanın çatdırılmasında fikrin aydın və lakonik şəkildə çatdırılması, yeri geləndə, nitqdə hiss-həyəcan və emosiyanın duyulması, bəzən kəskinliyin, sərtliyin görünməsi - bütün bunlar jurnalıstan üçün vacib hesab edilən amillərdir. 1 Avqust Azərbaycan Dili və Əlifbası Günüdür. Hər kəs Azərbaycan dili ni qorunmalı və onun müqəddəsliliyini dərk edərək varlığı qədər sevməlidir və buna borcludur.

Bu gün Azərbaycan dili hərtərəfli inkişaf edir və sevindirici halıdır ki, dünyanın en mötəbər tribunalarından eşidilir. Ana dilimiz Azərbaycan dilidir və bu dili vətəni, xalqını sevən hər bir azərbaycanlı bilməlidir. Ulu Öndər gənclərə tövsiyə edərək deyirdi: "Bizim gənclərə deyirəm ki, rus dilini yaxşı bilin, ingilis, fars, əreb, fransız dillerini də yaxşı bilin. Amma bunların hamisində yaxşı öz Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərləri kütləvi tirajla nəşr olunaraq ölkədəki bütün kitabxana şe-